

Docentenhandleiding

Inleiding

De Toffe Pianist is een methode die leerlingen niet alleen leert spelen, maar leert **denken, voelen en creëren als muzikant**. De methode combineert het ambachtelijke — noten lezen, ritme, techniek — met het kunstzinnige — improviseren, componeren, verbeelden.

Deze handleiding ondersteunt docenten bij het begeleiden van dit proces. De Toffe Pianist wijkt bewust af van traditionele methoden: het is een avontuurlijke route waarbij leerlingen via de “achterdeur” van creativiteit de muziek binnenkomen. Dat vraagt soms om een andere houding van de docent, zeker wanneer improvisatie of creatief werken minder vanzelfsprekend is in de eigen opleiding.

Werken met de Pianoles-hoofdstukken

In De Toffe Pianist worden de hoofdstukken aangeduid als *Pianoles*. Deze term verwijst niet naar de duur van een lesmoment, maar naar een didactische eenheid.

Het tempo waarin een leerling door de methode gaat, kan sterk verschillen:

- Sommige leerlingen behandelen meerdere pianolessen in één lesmoment
- Anderen nemen één of twee weken de tijd per pianoles

De docent bepaalt het tempo op basis van het niveau, de motivatie en het leervermogen van de leerling.

Visie achter De Toffe Pianist

De methode vertrekt vanuit het idee dat muziekonderwijs twee domeinen omvat:

- **Het ambachtelijke domein:** noten lezen, ritme begrijpen, techniek ontwikkelen
- **Het kunstzinnige domein:** improviseren, componeren, verbeelden, experimenteren

Door deze twee werelden te combineren ontwikkelt de leerling zich tot iemand die **zelfstandig muzikale inzichten** kan verwerven. De leerling leert niet alleen uitvoeren, maar ook **vormgeven**.

Deze aanpak is bewust anders dan klassieke methoden. Veel traditioneel opgeleide pianisten herkennen bijvoorbeeld dat zij moeite hebben met het spelen van een liedje wanneer alleen de melodie wordt gegeven. De Toffe Pianist wil juist dat gat dichten door improvisatie en harmonisch inzicht vanaf het begin te integreren.

Rol van de docent

De methode kiest er bewust voor om de docent ruimte te geven. Niet alle aspecten van pianospel worden volledig uitgeschreven. Onderwerpen zoals:

- Houding en zithouding
- Hand- en vingertechniek
- Articulatie en dynamiek

kunnen per docent verschillen en worden daarom niet dwingend voorgeschreven.

De methode functioneert het best wanneer de docent deze elementen actief aanvult en personaliseert.

Daarnaast speelt de docent een belangrijke rol in het creatieve proces. De methode is ontworpen voor een **1-op-1 lessituatie**, waarin de docent:

- begeleidt
- voordoet
- vragen stelt
- ruimte geeft
- en samen met de leerling ontdekt

Bij een les van dertig minuten worden vaak twee bladzijden behandeld. Wanneer een les droog dreigt te worden, kan een improvisatie-opdracht worden ingelast.

Creativiteit en verbeelding

Creatieve opdrachten vormen een essentieel onderdeel van De Toffe Pianist. Ze helpen leerlingen:

- Muziek te begrijpen als expressie
- Zelfvertrouwen te ontwikkelen
- Verbanden te leggen tussen klank en verbeelding

De docent begeleidt dit proces door:

- Ideeën van leerlingen serieus te nemen
- Verbeelding te vertalen naar klank
- Muzikale experimenten te stimuleren

Hoe begeleid je een creatieve opdracht?

Leerlingen weten niet altijd vanzelf hoe een opdracht moet klinken. De docent kan dan structuur bieden.

Voorbeeld: “Hoe klinkt een trampoline?”

1. Leg uit dat een trampoline bestaat uit **afzetten** en **springen**
2. Laat het afzetten horen als herhaling van dezelfde toets
3. Laat de sprong horen als een **octaafsprong**
4. Combineer dit tot een patroon, bijvoorbeeld: **C4 – C4 – C4 – C5 – C6**

Wanneer de leerling vraagt: “*Mag het ook zo?*”, is dat precies het moment waarop creativiteit ontstaat. Het antwoord is vrijwel altijd: **ja**.

De docent kan verfijnen door vragen te stellen:

- *Hoe klinkt het met pedaal?*
- *Kun je nog een sprong toevoegen?*
- *Hoe verandert het als je het zachter speelt?*

Het is waardevol als de docent regelmatig zelf achter de piano plaatsneemt om voorbeelden te laten horen — met dynamiek, tempo-variatie en overtuiging.

En: Fouten worden niet alleen gecorrigeerd, maar ook onderzocht als muzikaal materiaal.

Aanvullingen op de methode

Docenten kunnen de lessen uitbreiden met:

- Technische oefeningen
- Spelen op het gehoor
- Improvisatie
- Extra repertoire

Het gebruik van een schrift wordt sterk aanbevolen. Dit kan gebruikt worden voor:

- Het noteren van huiswerk
- Het opschrijven van technische oefeningen
- Het uitwerken van eigen muzikale ideeën

Inbreng van de leerling

De methode moedigt actieve inbreng van de leerling aan. Wanneer een leerling:

- Eigen liedjes wil spelen
- Muzikale ideeën aandraagt
- Met creatieve opdrachten komt

kan de docent hier ruimte voor maken binnen de les.

Deze ideeën kunnen genoteerd worden:

- In letters (A–G)
- Of in notenschrift

Soms zijn leerlingen in bepaalde vaardigheden beter dan de docent — zoals transponeren of het spelen van YouTube-tutorials met vallende streepjes. De methode moedigt aan om deze rollenwisseling te omarmen.

Differentiatie en flexibiliteit

De Toffe Pianist biedt veel ruimte voor differentiatie:

- **Snelle leerlingen** kunnen extra improvisaties doen, variaties maken of akkoorden toevoegen
- **Langzamere leerlingen** kunnen langer bij één notenles blijven, terwijl ze toch creatief blijven via improvisatie-opdrachten

Improvisatie is **horizontaal in moeilijkheidsgraad**: een improvisatie van bladzijde 40 kan uitstekend passen bij een leerling die qua noten nog op bladzijde 10 zit.

Didactische positie van de methode

De Toffe Pianist bevindt zich tussen:

- Een traditionele pianomethode
- En een improvisatie-/compositiemethode

De methode combineert:

- Notenlezen & harmonisch en ritmisch inzicht
- Creativiteit

Doel van de methode

De methode komt het best tot zijn recht wanneer alle drie delen worden doorlopen, gevolgd door **De Toffe Componist**.

Het einddoel is dat de leerling:

- Een melodie kan spelen en deze kan begeleiden met akkoorden
- En op basis daarvan een eigen muzikaal geheel kan creëren

De leerling ontwikkelt zich daarmee van uitvoerder tot maker.

Overgang naar De Toffe Componist

Een leerling is klaar voor De Toffe Componist wanneer hij of zij:

- Een melodie en akkoorden kan spelen en begrijpen
- Vertrouwd is met ritme en notatie
- Openstaat voor creatief werken
- In De Toffe Componist verschuift de focus van uitvoeren naar creëren: de leerling leert hoe een bestaand muzikaal idee kan worden omgevormd tot een eigen compositie.